

PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

BIULETYN

Nr 16 (1764), 6 lutego 2019 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski • Bartosz Wiśniewski • Rafał Tarnogórski

Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)

Anna Maria Dwyer • Sebastian Płóciennik • Patrycja Sasnal

Justyna Szczudlik • Jolanta Szymańska • Marcin Terlikowski • Tomasz Żornaczuk

Wpływ sukcesu partii Vox na sytuację polityczną w Hiszpanii

Maciej Pawłowski

W grudniu 2018 r. konserwatywna partia Vox niespodziewanie uzyskała 10,97% głosów w wyborach do parlamentu Wspólnoty Autonomicznej Andaluzji. Umożliwiło to powstanie centroprawicowego rządu w tym regionie. Sondaże wskazują, że partia może wprowadzić swoich przedstawicieli do Parlamentu Europejskiego (PE). Po wyborach parlamentarnych, które odbędą się najpóźniej w 2020 r., jej poparcie może być konieczne dla powstania prawicowej koalicji. Warunkiem jego pozyskania mogłaby być realizacja części postulatów Vox, tworząca nowe płaszczyzny współpracy między rządami Polski i Hiszpanii.

Wyniki wyborów w Andaluzji znacząco odbiegały od sondażowych prognoz, zgodnie z którymi władzę w regionie miała utrzymać rządząca nim od 36 lat Hiszpańska Socjalistyczna Partia Robotnicza (PSOE), a partia Vox miała zdobyć tylko jeden mandat. Ugrupowanie to uzyskało 12 miejsc w regionalnym parlamencie, stając się potencjalnym partnerem koalicyjnym dla centroprawicowych Partii Ludowej (PP) i Ciudadanos. Negocjacje z konserwatystami prowadziła jednak wyłącznie PP. Ciudadanos odmówiło formalnych rozmów z Vox ze względu na negatywne stanowisko konserwatystów wobec hiszpańskich przepisów chroniących kobiety przed przemocą. Ostatecznie 22 stycznia br. powstał rząd PP–Ciudadanos popierany przez Vox, co doprowadziło do wielotysięcznych manifestacji środowisk feministycznych, partii lewicowych i związków zawodowych na terenie całej Hiszpanii. Równocześnie od czasu ogłoszenia wyników wyborów w Andaluzji ogólnokrajowe poparcie dla Vox wzrosło z 3% do 12%. Ugrupowanie zajmuje w sondażach piąte miejsce, za PSOE (24%), PP (21%), Ciudadanos (18%) i lewicowym Unidos Podemos (UP, 15%).

Przyczyny sukcesu Vox. Partię założyli w 2013 r. byli działacze PP rozczarowani umiarkowaną – ich zdaniem – polityką rządu kierowanego przez ówczesnego lidera tego ugrupowania Mariano Rajoya. Przewodniczący Vox Santiago Abascal jest znanym przeciwnikiem separatystów baskijskich, a sekretarz generalny partii Javier Ortega Smith – aktywistą na rzecz przyłączenia Gibraltaru do Hiszpanii. Ugrupowanie domaga się zmian ustrojowych: likwidacji wspólnot autonomicznych i delegalizacji partii separatystycznych oraz polityki historycznej prowadzącej do rehabilitacji reżimu gen. Franco. W kwestiach społecznych program partii zakłada zakaz aborcji, wprowadzenie ulg podatkowych dla rodzin wielodzietnych i zniesienie ustawy o przemocy ze względu na płeć. W kwestii polityki migracyjnej Vox postuluje deportację nielegalnych imigrantów i ograniczenie imigracji z Afryki poprzez m.in. budowę muru granicznego w Ceucie i Melilli oraz pomoc rozwojową dla krajów Sahelu. W zakresie polityki zagranicznej deklaruje udział hiszpańskiego wojska w misjach NATO przeciwko dżihadystom, odzyskanie Gibraltaru drogą negocjacji dyplomatycznych oraz rewizję traktatów unijnych w celu przywrócenia części kompetencji państwom członkowskim. Uznaje też za konieczne zawieszenie członkostwa w strefie Schengen do czasu wydania Hiszpanii lidera separatystów katalońskich Carlesa Puigdemonta i zatrzymania niekontrolowanego przepływu migrantów.

Vox osiągnął sukces w Andaluzji dzięki postulatом dotyczącym kwestii ogólnokrajowych zamiast regionalnych. Wyborcy głosowali na tę partię przede wszystkim ze względu na jej program w zakresie migracji, obrony jedności państwa i walki z korupcją. Wcześniej zaistnienie Vox na hiszpańskiej scenie

politycznej uniemożliwiła popularność rządu Rajoya. W wyniku ujawnienia wiosną 2018 r. afery korupcyjnej Gürtel, obciążającej polityków PP, poparcie dla tego ugrupowania spadło z 30% do 20%, co dało szansę konserwatystom. Tę niszę Vox starał się wykorzystać do pozyskania wyborców protestujących przeciwko [powstaniu w czerwcu 2018 r. socjalistycznego rządu Pedro Sáncheza](#) i jego decyzjom o ekshumacji zwłok gen. Franco z mauzoleum ofiar wojny domowej 1936–1939 oraz o dialogu z separatystami katalońskimi. Konserwatyści krytykowali również rząd za to, że nie wykorzystał negocjacji dotyczących brexitu do odzyskania Gibraltaru przez Hiszpanię, oraz za [zbyt łagodną politykę migracyjną](#). Poparcie dla poszczególnych postulatów ugrupowania pozwala oszacować jego potencjał wyborczy na 15–20% głosów. Bariery dla uzyskania tego wyniku może być brak struktur w 13 spośród 50 prowincji regionalnych, na które podzielona jest Hiszpania.

Wpływ wyborów w Andaluzji na politykę krajową Hiszpanii. Wzrost poparcia dla Vox stanowi wyzwanie dla ugrupowań centroprawicowych. Z jednej strony PP i Ciudadanos, walcząc z tą partią o elektorat, mogą być skłonne do zbliżenia swojego programu do jej propozycji. Mogą postulować np. wzmocnienie kontroli granicznych, zmniejszenie uprawnień wspólnot autonomicznych i delegalizację organizacji separatystycznych. Współpraca z Vox może też być w przyszłości konieczna do zdobycia władzy na poziomie ogólnokrajowym lub regionalnym. Z drugiej strony taki alians grozi partiom centroprawicowym utratą umiarkowanych wyborców oraz niezrozumieniem ze strony partnerów tych ugrupowań w PE – PP należy do Europejskiej Partii Ludowej (EPP), a Ciudadanos do frakcji liberalnej. Ponadto w przypadku Ciudadanos konieczne będzie dokonanie wyboru między utrzymaniem strategii zabiegania o wyborców prawicy a powrotem do roli partii centrowej, którą ugrupowanie odgrywało przed powstaniem rządu Sáncheza.

W ramach kampanii wyborczej do PE i przed odbywającymi się w tym samym czasie wyborami samorządowymi partie lewicowe mobilizują swój elektorat, wykorzystując obawy przed wzrostem wpływów konserwatystów. Lider UP Pablo Iglesias po ogłoszeniu wyniku andaluzyjskich wyborów wzywał do wspólnego „zatrzymania faszyzmu”, a politycy PSOE i UP uczestniczyli w protestach przeciwko Vox. Jednak od stycznia widoczne jest odejście UP od zgodnej współpracy z mniejszościowym rządem Sáncheza. Ugrupowanie zagłosowało przeciwko ważnemu dekretnowi dotyczącemu warunków najmu mieszkań i zadeklarowało, że jego poparcie dla wciąż nieuchwalonego budżetu państwa na rok 2019 nie jest przesądzone.

Sukces Vox jest dla separatystów katalońskich impulsem do rozważenia zmiany ich krytycznego stanowiska [w sprawie budżetu państwa](#). Głosowanie nad jego uchwaleniem ma się odbyć w marcu i może być istotne dla przetrwania rządu Sáncheza, który prowadzi politykę dialogu z separatystami. Po ogłoszeniu wyniku wyborów w Andaluzji posłowie katalońscy w parlamencie hiszpańskim poparli jedną z ustaw o budżetowych. Po ujawnieniu sporów między PP, Ciudadanos i Vox w Andaluzji separatyści powrócili do retoryki akcentującej uzależnienie poparcia dla budżetu od zgody na niepodległość Katalonii.

Wnioski i perspektywy. Rozwój sytuacji w Andaluzji pokazuje, że nie można wykluczyć współpracy partii centroprawicy z Vox na poziomie ogólnokrajowym. Może to być istotne w przypadku podjęcia przez Sáncheza ryzyka zarządzenia przedterminowych wyborów parlamentarnych. Odrzucenie budżetu przez parlament może skłonić premiera do tego kroku, mimo jego deklaracji pozostania przy władzy do końca kadencji w 2020 r. Wybory parlamentarne mogłyby się odbyć 26 maja wspólnie z wyborami samorządowymi i do PE. W ich wyniku podział mandatów w parlamencie hiszpańskim może przypominać ten w Andaluzji. Wówczas, jeżeli PSOE nie uda się utworzyć koalicji z Ciudadanos i UP, możliwe jest powstanie rządu złożonego z PP, Ciudadanos i Vox lub z PP i Ciudadanos przy wsparciu Vox w zamian za realizację elementów jego programu.

Majowe wybory będą stanowić pierwszy poważny test popularności Vox. W przypadku wyborów do PE utrzymanie obecnego poparcia pozwoliłoby tej partii na zdobycie 5–7 mandatów, co może nastąpić kosztem PP. Doprowadziłoby to do zmniejszenia hiszpańskiej reprezentacji w EPP. Deputowani Vox mogą przystąpić do grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów lub do [frakcji eurosceptycznej budowanej przez wicepremiera Włoch Matteo Salviniego](#).

Uzyskanie przez Vox wpływu na hiszpańską politykę zagraniczną mogłoby zwiększyć zakres współpracy między rządami RP i Hiszpanii. Partia ta przedstawia zbieżne ze stanowiskiem polskich władz postulaty dotyczące polityki migracyjnej i udziału w misjach wojskowych NATO. Ponadto prawicowy rząd Hiszpanii, by nie stracić poparcia Vox, musiałby podobnie jak rząd RP być przeciwny dalszemu przekazywaniu uprawnień państw członkowskich na rzecz UE. Z kolei niekorzystne z punktu widzenia interesów Polski byłoby podjęcie przez Hiszpanię działań na rzecz odzyskania Gibraltaru, ponieważ utrudniałyby one relacje UE z Wielką Brytanią.